

Høringsuttalelse til Representantforslag 239 S -2025-2026 Om å løse realfagskrisen

Lektorlaget deler forslagsstillernes bekymring for rekrutteringen til realfagene i videregående opplæring og i høyere utdanning, og støtter at en ser nærmere på tiltak for å styrke dette.

Lektorlaget består av 9400 medlemmer, der flertallet er lektorer i videregående opplæring og ungdomsskolen. Vi har 15 fagutvalg, hvorav fire er realfagsutvalg. Disse er bekymret over at stadig flere elever velger bort realfagene og at elevene ofte ikke har det faglige grunnlaget for å henge med i fagene. Dette er nært knyttet til problemene i matematikkfaget der kunnskapsnivået har gått kraftig ned etter 2020. Matematikkfaget utgjør en stor del av kjernen i realfagene, spesielt i fysikk og kjemi.

Lektorlaget mener at tilegnelse av fagkunnskap er den første og viktigste byggesteinen i elevens utvikling av kompetanse. Faglig utforskning, sammenligning og drøfting må bygge på fagkunnskap. Det er opp til den enkelte faglærers profesjonelle skjønn å vurdere om, når og hvordan man skal jobbe med kunnskapstilegning.

Skolefagenes læreplaner og vurderingsordninger må tydelig definere forventet progresjon og faglig nivå gjennom klare mål for opplæringen i hele skoleløpet.

Vi støtter Høyre i at læreplanene bør inneholde konkrete og tydelige kunnskapsmål om hva elevene skal lære på hvert trinn, og at progresjonen i fag må være tydelig i alle læreplaner. Læreplanene i matematikk for 1.-10. trinn blir nå justert.

Når det gjelder råd om hva som gir best læring i matematikkundervisning forutsetter vi at lærerutdanningsinstitusjonene er opptatt av å kontinuerlig finne ut hva som gir best læringsresultater i alle fag, også for matematikkfaget.

Vi erfarer at det nå er økt oppmerksomhet om nevrovitenskap og kognitiv forskning og forutsetter at universiteter og høyskoler, samt profesjonsfelleskapene på skoler rundt om i landet, diskuterer hvordan en kan dra nytte av dette i lærerutdanningene og i skolen.

Når det gjelder forslaget om kartleggingsprøver henviser vi til vurderingene og forslagene Lektorlaget sto bak i NOU 2023:27. 1

Godt utviklede læremidler er nødvendige verktøy i undervisningen. Lektorlaget mener underviseren skal ha reell påvirkning på valg og bruk av digitale læremidler og trykte lærebøker. Ved en overgang fra i hovedsak fysiske læremidler til mer digitale

¹ <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/nou-2023-27/id3013760/?q=kartleggingspr%C3%B8ver&ch=9#kap8-3-3>

KONTAKT

T: 24 15 50 00

E: post@norsklektorlag.no

BESØK

Kongens gate 11

0153 Oslo

POST

Kongens gate 11

0153 Oslo

Org.nr. 879 495 512

læringsressurser og læremidler mister foresatte i stor grad mulighet til å følge med og støtte barna i læringsarbeidet. Dette gjelder alle fag, og ikke matematikk spesielt. I stedet for å utvikle støttemateriell for foresatte innen matematikkfaget spesifikt, ønsker vi økt oppmerksomhet rundt det man får av ulemper, også for foresatte, ved bruk av heldigitale ressurser.

God tilpasset opplæring for alle krever differensierte progresjonsbeskrivelser i fagenes læreplaner som støtter underviserens arbeid for å tilpasse undervisningen til elever med ulikt læringspotensial. Lektorlaget mener lektorer og lærere på alle trinn må kunne bruke organisatorisk differensiering der de finner det pedagogisk hensiktsmessig. Til forslag 7 vil vi bemerke at vi ikke erfarer at en slik endring er nødvendig. Muligheten for organisatorisk differensiering er allerede inne i opplæringslovens § 14-2.

Høyres 9. forslag omhandler innføring av intensivopplæring i overgangene. Lektorlaget støttet Liedutvalgets kvalifikasjonsprinsipp, hvor elevene må ha et kunnskaps- og ferdighetsnivå i fag for å starte undervisning på neste nivå og kunne følge undervisningen der. Vi støtter forslaget og bemerker at vi for overgangen mellom ungdomstrinnet og videregående opplæring har støttet ideen om innføringsfag.

Skal alle elever ha forutsetninger som gir dem utbytte av å følge opplæringen i videregående skole, trengs det differensierte opptakskrav og poenggrenser for ulike studieretninger. Særlig viktig er det å innføre en poenggrense for opptak til studieforberedende løp. Elever uten de nødvendige faglige forutsetningene må få tilbud om et tilpasset studieprogram eller et ekstra forberedelsesår.

Kvalifiserte realfagslærere med faglig fordypning på minst 90 studiepoeng

Statistisk sentralbyrås kartlegging av undervisningskompetansen i grunnskolen i 2022 viser at det fortsatt er et stykke igjen før alle som underviser i matematikk og naturfag, har undervisningskompetanse i faget. Her mener vi at det er på høy tid at undervisningskompetanseshullet må tettes. Med solid kvalifiserte naturfagslærere, vil en legge bedre til rette for motiverte elever som velger ulike typer realfagsfordypninger videre også. På studiespesialiserende utdanningsprogram, hvor det faglige nivået er høyere, mener Lektorlaget at det på sikt må stilles krav om at alle som underviser i programfag, også innen fysikk, biologi, matematikk og kjemi, må ha minst 90 studiepoeng fordypning i undervisningsfaget. Dette vil sikre at realfagslærere er svært godt kvalifisert til å løfte det faglige nivået i undervisningen, og til å motivere elevene til å prioritere realfag.

Lektorlaget støtter forslag 11, forutsatt at dette skjer tidsavgrenset og at ordningen blir evaluert. Det nye systemet for kompetanse- og karriereutvikling for lærere og andre skoleansatte gir dårligere betingelser for videreutdanning for faglærere. Vi mener lektorer og lærere må få forskriftsfestet rett til relevant videreutdanning hvert femte år for å kunne holde følge med den faglige utviklingen.

KONTAKT

T: 24 15 50 00

E: post@norsklektorlag.no

BESØK

Kongens gate 11

0153 Oslo

POST

Kongens gate 11

0153 Oslo

Org.nr. 879 495 512

Lektorlaget mener en god skole er avhengig av at lektorer og lærere får utvikle seg som undervisere gjennom hele yrkeskarrieren. Det må utvikles et helhetlig system i skolen med faglige karriereveier som ikke leder ut av klasserommet. Faglige karriereveier må utvikles innen alle fagområder, ikke kun for realfagene.

Forslagsstillerne er bekymret for manglende rekruttering av realfagslærere. Lektorlaget mener gode arbeidsplasser er rekrutterende, og at tiltak for å beholde faglærere også vil virke rekrutterende. Elever er tett på læreres arbeidsvilkår i skolehverdagen.

Vi har ikke lærermangel i Norge, men i skolen. Det er fortsatt en stor reservestyrke av lærerutdannede som kan rekrutteres til skolen, om arbeidsbetingelser og lønn er gode.

Lektorlaget mener det bør prøves ut en lønnet turnusordning hvor den ansatte som har mastergradsfordypning i et vitenskapsfag som har overføringsverdi til skolefagene, tar teori (fagdidaktikk og pedagogikk) på universitet eller høyskole, som erstatning for dagens PPU. Dette tror vi vil gjøre integrasjonen mellom fagdidaktikk, pedagogikk og praksis enklere for studenten/den ansatte. Akademikere som har faglig fordypning i fagene på masternivå, og gjerne også arbeidserfaring fra ulike bransjer og fagområder, kommer på denne måten raskere inn i læreryrket med en lønnet turnusordning, samtidig som de får den siste nødvendige kvalifiseringen. En lønnet turnusordning mener vi også vil kunne bidra til å utvikle samarbeidet mellom praksisskolene og UH-sektoren.

Mastergrad kombinert med PPU er den viktigste veien til en yrkeskarriere i skolen for akademikere og andre profesjoner med og uten yrkeserfaring, og PPU-studiet bør derfor få større nasjonal oppmerksomhet. Vi erfarer at den nasjonale oppmerksomheten om PPU har blitt redusert parallelt med innføringen av grunnskolelærerutdanningene og integrerte lektorutdanninger. Vi har bedt Kunnskapsdepartementet sørge for at antallet studieplasser økes slik at PPU-utdannede lektorer også i framtida utgjør en betydelig del av undervisningspersonalet på ungdomstrinnet og i videregående opplæring. Siden PPU anses som en videreutdanning hvor universiteter og høyskoler selv bestemmer tilbudet, ser vi at det for enkelte fag og fagområder mangler et fagdidaktisk tilbud. Vi mener universitets- og høyskolesektoren samlet sett må kunne tilby PPU-A for alle skolens fagområder.

Til forslag 15 vil vi bemerke at to-delt eksamen i matematikk har fungert fint, og at delen uten hjelpemidler ble utvidet med en time i inneværende skoleår. Vi ønsker å avvente erfaringer med vårens eksamen før en evt. vurderer å utvide delen uten hjelpemidler. Vi mener dette må være en faglig vurdering som gjøres av skolens ansatte, uten politisk innblanding.

Vi støtter forslag 18, da lavt søkte programfag er en generell utfordring som vi ser forsterkes nå, med henvisning til dårlig fylkeskommunal økonomi. En slik finansieringspott må også gjelde samtlige fordypningsfag en trenger, eksempelvis også fremmedspråk på nivå 3.

Lektorlaget støtter ikke forslag 20. Norsk Lektorlag mener primært at tilleggspoeng for

KONTAKT

T: 24 15 50 00

E: post@norsklektorlag.no

BESØK

Kongens gate 11

0153 Oslo

POST

Kongens gate 11

0153 Oslo

Org.nr. 879 495 512

fagvalg fra videregående opplæring bør fjernes helt, slik vi støttet både Liedutvalget og opptaksutvalget på. Sekundært kan dagens ordning med tilleggspoeng erstattes med en ordning hvor relevante fag vektet tyngre for opptak til spesifikke studier (for eksempel at rettslærekarakteren vektet mer for opptak til studier i rettsvitenskap). Vi vil unngå dagens situasjon, hvor elever velger fag taktisk i videregående opplæring kun for å få tilleggspoeng, uten at de samtidig planlegger å bruke fagene i sin videre utdanning.

Andre tiltak Lektorlaget mener kan bidra til å løse realfagskrisen:

Færre elever i klasser med praktiske/utøvende fag

Realfag og flere andre fag på studiespesialiserende har en praktisk og utøvende karakter, og en reduksjon i elevtall vil kunne gjøre undervisningen mer praktisk og motiverende. Det er lenge siden spennende kjemiforsøk måtte vike for HMS-trygge aktiviteter som følge av klasser på over 30 elever. Tidligere har programfag i realfag vært preget av håndterbare klassestørrelser. Et tak på maks 24 elever for alle undervisningsgrupper, kombinert med en gjeninnføring av delingstimer i realfag, vil være et godt tiltak i en tid som er preget av sprengfulle klasserom.

Øremerkede midler til ekskursjoner og elevmobilitet

En av hovedutfordringene er at krevende utdanningsprogram, for eksempel innen realfag og fremmedspråk, blir valgt bort og nedprioritert av elevene. Det kan være ulike årsaker til denne vridningen. Uansett årsak vil et attraktivitetsløft for fag man ønsker høyere søkning til, være et nyttig tiltak. Kommune- og fylkeskommuneøkonomien er krevende, og vi har sett at det som ikke er lovpålagt, ofte blir nedprioritert.

For å øke attraktiviteten og vise elevene hva realfagskompetanse kan brukes til, mener vi det er behov for øremerkede midler. Disse midlene må kunne brukes til ekskursjoner og elevmobilitet for utdanningsprogram med lav søkning, og gi gode rammer slik at elever kan oppsøke relevante fagmiljøer og læringsarenaer i inn- og utland.

KONTAKT

T: 24 15 50 00

E: post@norsklektorlag.no

BESØK

Kongens gate 11

0153 Oslo

POST

Kongens gate 11

0153 Oslo

Org.nr. 879 495 512